

Zala 1912.12.25. 6-8. oldal, 2. hasáb, fent

A nábob meg a fia.

Írta: Halis István.

Valami garabonciás féle rongyos ember lépett a kastély udvarába.

Belépnie nagyon könnyű volt, mert a kapu emberemlékezet óta éjjel-nappal nyitva állott. Hanem bent az udvarban alig tett néhány lépést, már elő rohantak a komondorok. Még pedig mind a négyen. Ezek beleegyezése nélkül semmiféle teremtett lélek nem mehet be a kastélyba.

A négy kutya tökéletesen tudta, mi a kötelessége s ezért minden fölösleges csaholást mellőzve, rendes eljárás szerint meg akarták állítani a továbbhaladásban a gyanús idegent. Ekkor azonban valami váratlan eset történt. Subri körülszaglászta a rongyos alakot, nyiszorogni kezdett és egyszerre a nyakába dobta magát egy hatalmas lódítással.

– Nono! Csöndesebben legyünk, Subri! Nem érdemes örülni ilyen nagyon egy hitvány bujdosónak! – tréfálkozott a jövevény, de azért elárulta megindultságát hangjának remegése.

A másik három komondornak se kellett egyéb, mint meghallani azt a hangot. Mindenik ugrálni kezdett. Még pedig nem olyan módon, amint szokás a tisztességes kutya társadalomban, hanem minden tekintélyről teljesen elfelejtkezve akkora erővel dobálták föl magukat a levegőbe, hogy akárhányszor keresztül estek az idegen fején. Persze jól megütötték magukat, amint visszapotyogtak a földre, de azért az ütődéseket kutyába se vették.

– Csöndesebben, csak csöndesebben! – szólt megint a rongyos ember. Hanem a komondorokon valami rendkívüli indulat uralkodott s ahelyett, hogy engedelmeskedtek volna, valóságos örömmámor tört ki az intő beszédre közöttük. Olyan sűrűen lódították föl magukat, hogy úgy hullottak a levegőből, mintha kutya-eső keletkezett volna. Közben pedig szünet nélkül szűköltek és üvöltöttek.

A rendkívüli zenebonára kijött a nyitott folyosóra Pali, az uraság huszára. Darabig bámészkodott a csodán, aztán kinyitott egy ajtót és bekiáltotta:

– Méltóságos úr! Nézzen csak ki az ablakon, ilyen sohasem látott. Megbolondultak a kutyák. Tisztára elment az eszük!

A szobában levő úr előtt értelmetlen volt a huszár beszéde. Keményen kiszólt:

– Úgy látszik, nem a kutyák esze bomlott meg, hanem a tied!

Hanem Pali erősködésére mégis kitekint. És a rendkívüli látvány őt is annyira megkapja, hogy sietve kimegy a nyitott folyosóra, mert a rejtelmes dolognak minél előbb nyitjára akart akadni.

A hetven felé ballagó, friss lépésű alak alig van a folyosón pár pillanatig, mikor a garabonciás lerázza magáról a kutyákat, előbbre jön és az öreg úrnak nyakába borul.

A büszke Kazi Péter éppen el akarja lökni a koldust, mikor az még jobban magához szorítja és halkán mondja:

– Megjöttem apám!

Az öreg Kazi önkénytelenül magához ölelte a madárijesztő vándort. De hamar el is tolja magától s mintha restellené gyöngeségét, azt feleli:

– Ne gyerekeskedjél Sándor!

Sándor pedig a megindultság miatt nem tudott mást mondani, mint újra ismételte:

– Apám, megjöttem!

Minden bizonnal fölösleges volt még egyszer elmondani azt a két szót. Hisz a vak is láthatta, hogy megjött s Kazi Péter amúgy is tudta, hogy a jövevénynek ő az apja. Csakhogy nagy katasztrófák tönkreteszik a logikát.

Már pedig e találkozás 1849. októberben történt, két hónappal a világosi fegyverletétel után.

Ámbár az is megtörténhetett volna, hogy a jövevényben Kazi Péter nem ismeri föl a saját fiát, pedig az „apám” szó útbaigazította.

Mert a mindig csinos Sándor gyerek, aki különben úgy huszonöt év körüli ember volt, most inkább cigánynak látszott, mint a dúsgazdag Kazi Péter királyi kamarás fiának.

Arcát a szél meg a nap sötétre barnította, szeme nyugtalanul forgott, mintha üldözéstől félne. Borotvától elszokott szakálla egybefonódott bajszával. Haja kócos csomókban tapadt homlokára.

Kazi Péter, a kissé sovány de erőteljes, piros arcú, magas termetű öreg úr, sodorintott egyet a hegyesre pödrött bajuszán. Tulajdonképpen nem a bajuszát akarta megkeményíteni, hanem saját magát, mert szégyenszemre elérékenyedett. Hogy eltakarja megindultságát, csúfolkodni kezdett. Azt mondta fiának:

– Rongyos vitézek! Ti akartátok tönkretenni a szentszövetséget?

Hát az igaz, hogy találébb nevet nem lehetett volna mondani Sándorra, mint: „rongyos vitéz.”

Mert nem lehetett megismerni csupa lik-luk dolmányán, hogy valamikor régen (pár hét előtt,) búzavirág színű huszártiszti ruha volt. Az érdeemes ruhadarab a por meg a piszok alul csakúgy ordított szabó kéz után. Foszladozott nadrágjához éppen hozzá illett az imitt amott megmaradott zsinórzat. Csizmája minden oldalon folytonossághiányban szenvedett s a lábujjak egész kényelmesen kikandikáltak belőle.

Sándor végignézett a ruháján, azután felelt apjának. Humorba csapott át az elkeseredése:

– Biz az én csatangolásomban hűségesen védelmező ruhám alaposan meg van tépázva! Csakhogy könnyű volt a szentszövetség katonáinak tisztán tartani a ruházatukat, mert gyakran kiporoltuk.

– No, az eredmény mást mutat!

Ez a felelet Sándor szívébe nyilallt. Fölkiáltott:

– Apám! Elveszett a haza!

– Sőt inkább most válik majd erőssé, mert megszilárdul a törvénytisztelet! – Mondja az apa, ki aulikus érzése miatt már a múlt évi márciusi zavargások óta

visszavonult a közpályától. Bár országgyűlési követnek akarták megválasztani, de a büszke Kazi Péter nem fogadta el a jelöltséget, mert a nép általi választással nem tudott megbarátkozni. Nyíltan szidta a „szájhonfiakat” és a magyar házára szomorú véget jövendölt.

Az öregnek ellentéte volt a fia. Ez se volt ugyan a szónoklás embere, de mindjárt elment honvédnek, mihelyt verekedésre került a sor. Az apjával különben is haragban volt Sándor, és az apa ellenére harcolta végig a „forradalmat.” Vérért hullatta a magyar önállóságért meg a jobbágy felszabadulásért. Kazi Péter pedig az elsőt az idő szerint lehetetlenségnek tartotta, a másodikat nemzeti öngyilkosságnak.

Sándor türelmetlenül felelte:

– Hagyjon békét apám a törvénytiszteletnek. Nem lehet arról beszélni sem most, amikor ki fogják irtani a magyarságot!

– Micsoda éretlen beszéd ez? Mert elverték a rendbontókat meg aztán kiszasztották a szónokló prókátorokat, azért veszne el a magyar? Tacskók mondhatnak ilyen nem pedig komoly férfiak, akik hazájuk javát igazán óhajtják!

– Apám, ha így beszél, hát itt hagyom! Inkább megint bujdosó leszek!

– Persze! Ilyenek a mai gyerekek! Ahelyett, hogy a nemzetségük megerősítésén fáradoznának, csupa éretlenségből készek tönkretenni ezer év óta fentálló családjukat is. Hát neked nincs kötelezettséget a Kazi név iránt?

Az apa arra a történeti megállapításra célt, hogy családjá a honfoglaló Kazi nemzetségből származott.

Sándor azonban ma nem engedett magával beszélni és pedig annál kevésbé, mert a családi kötelezettségre való utalás eszébe juttatta, hogy a szeretett leánynyal való házasságát apja hiúsította meg. Dacosan felelte:

– Inkább a család vesszen ki, mintsem elveszítse magyarságát!

Az öreget rettentően bosszantotta a felelet. Már tettelegességtől lehetett tartani, mikor az apa türtöztette magát és azt dörögte erős hangon:

– Sándor! Többet egy szót se halljak! Eredj szobádba! Tedd magadat tisztába, egyél ha éhes vagy, aztán majd meglátjuk, hogyan leszünk!

Hát ez okos beszéd volt. Sándor szó nélkül elindult szobája felé. De mielőtt elérte volna, még kezét szorított mindenféle néppel. Mert ezalatt végig futamodott megjöttek híre az egész kastélyban és az urodalmi alkalmazottak mind a folyosóra tódultak. Mindenki látni akarta a megtért „ifurat”. S a meghatott Sándortól csakúgy kijutott Rézinek, a kulcsárnénak, a barátságos kézszorítás, mint a szolgálóknak, kocsisoknak, béreseknak. Az öreg Kazi mindezt látta és irgalmatlanul bosszantotta. Meg nem állhatta, hogy Palinak mérgesen ne mondja:

– Ez a Sándor a kujtorgás alatt egészen elparlagiasodott!

De még ez nem volt elég. Hanem a kutyák is besompolyogtak az ambitusra amint Sándort meglátták és megint ráugráltak váratlanul hazatért ifjú gazdájukra, ki szívesen tűrte a szeretet megnyilatkozásait. Pali azonban hamar megzavarta a barátkozást és a komondorokra kiabált:

– Mars kifelé! Mit vihogtok itt? Jóraivaló kutya nem ugrál, hanem a tolvajokra vigyáz!

Persze az ebek hamar megértették a beszédet, annál is inkább, mert Pali nem fukarkodott a figyelmeztetést rúgásokkal kíséрни.

Sándor végre az alattvalók seregén keresztül szobájába tért. De elfelejtkezett az evésről is meg a ruhaváltásról is, mert az ágy látására úgy elnyomta a fáradtság, hogy önkénytelenül ledült rá, és rögtön elaludt ruhástól.

És aludt egy huzamban huszonnégy órát. A hónapokig tartó rendetlen élet, a sok járás, a bujdosás túlságosan kifárasztotta még az olyan fiatal, erős testet is, milyen Sándoré volt.

Így történt, hogy az apa meg a fiú csak harmadnap este vacsoránál találkoztak újra.

Barátságosan ettek és beszélgettek egymással. Sándor nem volt annyira ingerült, mert kinyugodta magát. Az apa pedig föltette magában, hogy egyelőre nem ingerli a soká távoljárt fiút.

Csakhogy egyik sem számolt a lobbanékony Kazi vérrel.

Az apa azt kérdezte:

Merre jártál ilyen sokáig? Hiszen már régen haza kellett volna érkezned?

Sándor jókedvűen felelt:

– A szökevények nem igen kereshetik az egyenes utat.

– Hát szökevény vagy? Egy Kazi legyen szökevény!

Sándor kissé gúnyosan mosolygott, miközben válaszolt:

De még mennyire szökevény! Gyönyörűen keresztül szöktem a dicsőséges osztrák seregen. Különben azok csupán azt nézik, hogy kutya magyar-e valaki, és nem kérdezzetik, hogy miféle családból való.

Az öreg a fogát szívta a családjának semmibe vevése és az osztrák hadsereg gúnyolása emiatt. Azonban türtöztette magát és azt kérdezte:

– Hogyan menekültél meg:

Sándor belefogott, hogy elmesélje sorsát:

– Hát úgy volt, hogy az osztrák kimutatta nagy vitézségét, mihelyt leraktuk a fegyvert az orosz előtt. Behajtott bennünket Aradra s ott börtönbe zárt. Mivel pedig az óriási várbörtön helyisége kevésnek bizonyult, tehát minden más épületet is felhasznált erre a célra. Engem a zsidó templomba zártak egész csapat honvéddel. Annyian voltunk, hogy éjjelenként szinte egymás hátán feküdtünk. Amíg ott volt az orosz sereg, addig elég emberségesen bánt velünk az osztrák, mink tisztelt, a kardunkat is megtarthattuk. Hanem azért amit lehetett elvettek tőlünk. Különösen a pénzt és drágaságot.

– Ez nem igaz! – kiáltott az öreg Kazi.

Sándornak megint gúnyos mosoly jelent meg az arcán:

– Annyira igaz, hogy éntőlem még a kardot is már előbb elvették, mielőtt az orosz eltávozott. Tudniillik mindjárt az első este egy dzsidás tiszt végigvizsgált bennünket a zsinagógában. Az én kardomat kezébe vette, és nem adta többé

vissza. Valószínűleg szakértő volt, és megismerte, hogy a kard finom mívű, igazi damaskusi acél.

Az öreg Kazi mérgesen sziszegte:

– Sz-sz! Azt a drága fringiát! Azt a családi kincset! Aztán nem tudod, hogy ki volt az a gazember?

– Hogyan tudnám? Hiszen a „szent szövetség” minden tisztje harácsolta a foglyok vagyonát! Aztán a dzsidás talán jót is tett velem, mert a bujdosás alatt úgy is belepte volna a rozsdá a fölséges acélt! – humorizált Sándor.

Az apa mérgesen vágott vissza. A harácsolókat vette védelmébe:

– Akármit beszélsz, azért mégis derék legények voltak azok!

Sándornak már a nyelvén volt a csípős felelet, de észre tért. Kissé gúnyosan mosolygott, s aztán tovább mesélt:

– A zsinagógában összezsúfolt honvédek között valami Nagy János nevű őrmester volt egyik fogoly társam. Bizonyosan ismeri őt édes apám is.

– Honnan ismerném?

– Nagynak apja takács volt Gebárton, s özvegyen maradt édes anyja papnak szánta egyetlen fiát, ki azonban honvéd lett.

A szomszédos Gebárt is Kazi birtok volt. Azért Kazi Péter kissé csodálkozva felelte:

– Gebártról való lenne? Hiszen ott nincsen Nagy nevű család?

– Igaza van apám; Mert a fiatalember a Nagy nevet akkor vette föl, amikor honvéd lett. Az anyja családi nevét.

– Tudom már. A Rimmer gyerek az! No, egymáshoz illett az úr meg a szolga!

Tudniillik Gebárt falu Sándor anyjának, Kazi Péter második feleségének öröksége volt s annak halála után az apa a falut Sándor birtokába bocsájtotta.

Sándor most már összevonta szemöldökét mert megint bosszankodott. – De sikerült mégis visszafojtani mérgét, és mialatt beszélte élete sorsát, gondja volt rá, hogy viszonozza az apai gúnyt:

– Aradon igen rossz hír keringett a szent szövetség osztrák seregéről, s azért nem reméltünk semmi jót sem. Úgy vigasztalgattuk egymást, ahogyan tudtuk a végtelennek tetsző napokon és éjjeleken keresztül, mialatt ott fetrengtünk a templomban. Néhányan nem tudtak mást csinálni, mint cifrákat káromkodtak. Nagy János pedig mindenféle módon igyekezett engem szórakoztatni, bár addig nem tettem semmi érdemet erre. Olyan magas gondolatai voltak az eseményekről, milyenek egyáltalán nem találhatók közönséges embereknél.

– Ejnye, mondj egyet azokból a nagy gondolatokból!

– Hát például azt mondta, hogy a veszni induló népek meg a veszendő családok biztos ismertető jele, hogy végső pusztulás esetén is veszekednek egymással. Testvér a testvérral, apa a fiával.

– Téged hát szép útra vitt az a takács gyerek! – szólt az apa, ki nem akarta mutatni, hogy megértette a célzást.

– Bizony szépre! Tudniillik a menekülés útjára. Talán sohasem érek haza, ha ő nem vezet.

- Halljuk hát a híres dolgot!
- Több napot töltöttünk már a zsinagógában, mikor Nagy Jánosnak levelet adott át az egyik porkoláb. Nevezetes levél volt az. Valami Nagi nevű magas rangú orosz tiszt írta, s éppen ezért nem *tévedett* el, miként ez napi renden volt. Respektálták a muszka szövetségest. A levélben körülbelül ez volt írva német nyelven: „Már régen tudomásom van róla, hogy Magyarországon rokonaim vannak. Szeretném őket megtalálni. Tehát a nagy nevezetű urat kérem szíveskedjék hozzám jönni, esetleg másik embert is magával hozni, akinek Nagy a neve. Gondoskodtam arról, hogy levelem fölmutatása mellett akadály nélkül hozzám bocsássák.”
- Bizonyosan csalás volt! – szólt közbe az apa.
- Dehogyan volt az! Hisz az orosz tisztek mindig kimutatták irántunk rokonszenvedést, s amennyire lehetett, segítettek rajtunk. Éppen ezért a levél gondolkozóba ejtette Nagy Jánost.
- A Rimmer gyerek persze valami nagyot gondolt ki?
- Eltalálta édes apám! Sokkal nagyobbat talált ki, mintsem hinné az ember. Olyan éles annak az esze, mint borotva! Hozzám jött, és azt súgta: „Ebben a levélben felhozott rokonság alighanem mese. – Lehet, hogy az a muszka tiszt csak azért írta a levelet, hogy módot nyújtson a szökésre. Százados úr, (mert azt talán tudja édes apám, hogy százados voltam), mondok valamit: tartson velem! Menjünk haza! Ezzel a cédulával kimehetünk a várkapun!”
- Bolond egy gondolat – mondja az öreg.
- Hát én nem találtam olyan bolondnak. Igaz, hogy nem is gondolkoztam sokat rajta. Nem volt veszteni valóm, tehát elfogadtam az ajánlatát. Rögtön jelentkezünk a felügyeletet teljesítő altisztek egyikénél, ki minden vonakodás nélkül kieresztett a templomból.
- Hogyan lehetett ez? Hiszen tudták, hogy a te neved nem Nagy, hanem Kazi. Vagy talán te is eldobtad a régi becsületes nevedet? – kérdezte az apa és felindultság érzett ki hangjából.
- Sándor mosolyogva felelt:
- Dehogyan dobtam el, nem volt ahhoz elég előrelátásom. Tudták, hogy ki vagyok. Csakhogy az altisztnak azt mondta Nagy János, hogy anyai ágon én is Nagy vagyok. Szépen kimentünk a templomból és ahelyett, hogy azt a derék orosz tisztet fölkerestük volna, egyenest kivonultunk a várból. Kint a városon kívül levő osztrák csapaton is sikerük túlmenni, mert föl se tűnt az öntudatosan lépkedő két alak.
- Gyöngye ellenőrzés lehetett! – szólt az öreg úr.
- Nem éppen az volt a szerencsénk. Hanem mind a várban, mind a városon kívül annyi katona hemzsegett, orosz, osztrák, sőt az odahajtott honvéd seregből is, hogy senkinek se jutott eszébe kérdőre vonni bennünket. Mikor a muszka csapatok mellett messze kint jártuk, akkor sokan ránk kiabáltak: „Igye Venger! Igye magyar!” Sőt ujjukkal is mutogattak a mezőség felé, hogy jobban megértsük mit kiáltanak. Azt: „Szökjél magyar!”

- Furcsa eljárás az ellenségtől, jegyezte meg az apa.
- Mink annyira nem találtuk furcsának, hogy elfogadtuk az útmutatást. „Mene-
telés” közben egyszerre azt mondta Nagy János: „Erre százados uram!” Mire
elfordultunk oldalvást s hamarjában bent voltunk a kukoricásban. Dabig még
mentünk, aztán lefeküdtünk pihenni. Mikor beesteledett, akkor felkeltünk és to-
vább indultunk. Egész éjjel mentünk.
- Hihetetlen vakmerőség!
- Belőlünk már kiveszett a vakmerőségnek és a lehetetlenségnek fogalma. Ha-
nem a vállalkozásunkban szerencsések voltuk. Már másnap találkoztunk a me-
zón egy ismerőssel, a Talát Jóskával, aki Nagy János századában volt honvéd.
Persze megörültünk egymásnak.
- Ki az a furcsa nevű ember?
- Erre bajos helyes választ adni, mert ő maga sem tudta megmondani kicsoda.
Tudniillik talált gyerek volt s ezért adták neki a Talát nevet. Szüleit nem ismer-
te, vagyona nem volt. És mégis fegyvert fogott a haza védelmére.
- Olyan sehonnaitól mit várhat az ember?
- Bizony teljesen sehonnai volt annyira, hogy ő maga is azt mondta: „Csupán
annyi maradt rám a szüleim után, amennyit megemlített a gulyás gazda, mikor
egyszer megvert. Azt mondta: Téged is fölakasztanak, mint az apádat!”
- Micsoda rettenetes társaságba keveredtél. Hüledezett az apa.
- Cseppet sem volt rettenetes. Sőt inkább igazán derék emberek voltak mind a
ketten. Nagy János megszabadított a fogságból s talán a kivégzéstől is. Talát
Jóska pedig az ellátásomról gondoskodott az egész bujdosás alatt. Lehet, hogy
nélküle éhen pusztultam volna el.
- Szépeket tanulhattál tőlük.
- Úgy van! Tőlük tanultam, hogy életünket is fel kell áldoznunk szükség ese-
tén egymásért s tanultam mindenféle praktikus dolgot is, minőt nem tanítottak a
Tereziánumban.
- Az öreg nagyon büszke volt arra, hogy fiát a Tereziánumban neveltette s dühö-
sen kiáltotta:
- De már elég legyen a parlagiaskodásból!
- Sándor pedig csak azért is tovább időzött a tárgynál:
- Nem tehetek róla édes apám, ha úgy van, ahogy mondtam! Mert az a tanulat-
lan Talát Jóska sok mindenre megtanított engem. Megtanított a mérges gombát
hogyan lehet fölismerni. Megtanított hogyan kell kint az erdőn megsütni az ehe-
tő gombát. Megtanultam tőle, hogy a bükk-makk milyen pompás eledel. Megta-
nított, hogy nem a kígyó meg a vadkan a veszedelmes állat, hanem az ember.
Megtanultam, hogyan kell elhozni ha éhesek vagyunk az ólból a baromfiakat
anélkül, hogy észrevegyék.
- Az ingerkedés az apánál ellenkező hatást eredményezett. Nem mérgeződött.
Inkább ő is csúfolkodni kezdett:
- Te Sándor, irtózatosan elromlottál! Aztán milyen gyönyörű tudományokra
tettél szert! Hát a tanító mestereidet hová tetted?

Mintha csak erre a kérdésre várt volna Sándor. Még jobban megfelelt rá, mint egyébre:

– Nem hagytam el őket, hanem idehoztam a faluba! Nagy János ugyan átment Gebártra az anyjához, de majd meglátogat. Talát Jóskát pedig egyik jobbágyunknál szállásoltam el. Azt hiszem, eddig ők is kipihenték magukat. Mindjárt megyek értük, mert be akarom őket mutatni édes apámnak. Megígértem nekik, hogy mindakettőt édes apám alkalmazni fogja valamelyik birtokunkon.

– Micsoda? Én hozzám a lábukat se merjék betenni! – horkant föl az öreg.

– Hát az én szavam semmi? Aztán az életemet mentették meg, ezért pedig Kazi Sándor nem fog adós maradni!

– Az a te gondod! Persze azt a takács gyereket legalább is tisztartónak kellene megtennem?

Sándor akaratlanul felkacagott:

– Gimnáziumot végzett s így képes volna betölteni a tisztartói hivatalt, csak-hogy ha igazán megjutalmazni akarjuk, akkor még a tisztartónál is nagyobb úrnak kell megtennünk.

Az öreg megütődve nézett fiára, s azt kérdezte:

– Elment az eszed Sándor?

– Dehogyan ment el! Hanem úgy van a dolog, én úri módot ígértem Nagynak egész életére. Már pedig ő azt tartja, hogy okos ember nem dolgozik. Tehát a tisztartóság sem lesz neki alkalmas, mert munkával jár. Nagyeszű ember az!

Erre már az öreg Kazi is hahotában tört ki:

– Haha, ilyent még nem hallottam! E szerint a takács gyerek nagyobb úr lenne, mint a kamarás Kazi!

Sándor komolyan válaszolta:

– Meg is érdemelné. Igazi bölcs az az ember!

Az öreg fordított a köpönyegen, ő is tréfálni kezd. Nem akarta mutatni, hogy bosszankodik:

– Ugyancsak jól ismered a pajtásaidat!

Azt várta az öreg, hogy Sándor tiltakozni fog a pajtás cím ellen. Csalódott. Sándor nem tagadta a barátságot:

Jobban ismerem őket, mint édes apám gondolja! Hiszen heteken keresztül fet-rengtünk erdőben, árokban, bokor mellett, vagy szénaboglya tövében, és meségettük életünk sorsát. Meg kellett őket szeretnem, s ők is barátságukra méltattak.

– Micsoda közönséges gondolkodású ember lett belőled, Sándor! Nem ismerek a véremre benned!

– Mert édes apámnál a vagyon minden, engem pedig az élet megtanított, hogy az ember a lényeges, nem a gazdagság!

Az öreg megpróbált csúfolkodni:

– Mondhatom, szépeket tanultál az életben! Hát a másik pajtásodnak, a Talát Jóskának, adjam oda valamelyik uradalmat? Megelégszik-e vele, mit gondolsz?

Sándor megint elnevette magát:

– Ezt sem találta el édes apám! Talát Jóskának nem kell semmi. Megél ő a jég hátán is! Én azonban szeretném, ha állandóan közelemben lenne, s azért kértem, hogy fogadjon el tőlünk valami alkalmaztatást. Neki is jobb lesz, ha emberek között élhet és nem szükséges kóborolnia. Bojtár lehet egyik gulyásunk mellett.

– No ez legalább elég szerény. Hanem azért nem adok ennek se helyet. Vidd pokolba kedves barátaidat. Az én kenyéremet nem eszik a rebellis kutyák!

Sándort elfutotta a méreg. Fölugrott a székéről s azt kiáltotta:

– Hát én is megyek a pokolba barátaimmal együtt! Isten áldja meg apám! Igaza volt Klári apjának: „Piszkos fősvény népek a Kaziak!”

Ezzel a rettenetes sértéssel másodízben illette atyját Sándor. Ezelőtt két évvel ugyan emiatt ment külön az apa és a fiú.

Tudniillik házasságot ígért Sándor Kapitány Klárának, ki ősi családból való volt ugyan, de szegény. Sándor szerint azonban a gyönyörű leány kisujja is többet ért mint kilenc domínium. Kazi Péter éktelen haragra gerjedt s ahelyett, hogy beleegyezett volna fia házasságába, gondoskodott miképp teljesen megsemmisüljön a terv és ne játszassák ki úgy, hogy kivárják az ő halálát. Büszkeségében sértette meg a Kapitány családot. Azt izente Klára apjának:

„Koldus tarisznyáját ne reményelje megtölteni Kazi vagyomból, mert leánya hiába fut olyan szekér után, mely nem veszi föl! Mire Klárát hamarjában más-hoz adták férjhez s Klára apja ezt izente vissza: „A Kapitány család mindig különb nemzetség, mint a Kazi. Csakhogy a Kapitány család szegény és tiszta, mert nem akadt közöttük olyan fősvény piszkos kutya, mint Kazi Péter amilyen.”

A sértés talált. Kazi Péter akkoriban behívatta fiát és azt mondta:

– Tudod mit izent Klára apja, az a koldus, nekünk, Kaziaknak?

Sándor rettenetesen haragos volt, miért a Klárát máshoz kényszerítették. Már az életének nem volt nagy becse többé. Csöndesen bólintott s azt felelte:

– Tudom. Már a verebek is csiripelik.

Az apa félremagyarázta a nyugodtságot.

– No, annál jobb, ha már hallottad. Legalább nem kell külön figyelmeztetés, hogy bosszút vegyünk érte a Kapitány családon!

Sándor szelíden felelte:

– Miért? Hiszen *igazat mondtak!*

Hát ilyent még nem vágta Kazi Péternek szemtől szembe. A váratlan támadásra olyan vad harag fogta el, hogy fuldokolni kezdett és ajtót mutatott egyetlen fiának, mert szólni nem volt képes.

Sándor sem szólt egyebet semmit, hanem kivonult az apai hajlékból és anyja falujába, Gebártba húzódott.

És nem találkoztak azután sokáig, mert Sándor elment honvédnek, anélkül, hogy apjának bejelentette volna.

A hosszas távollét és az országos baj enyhítette mindkettejükénél a haragot. S mikor a fiú hazatért a bujdosásból, őszinte szeretettel ölelték át egymást az apa meg a fia.

Azonban a régi neheztelés a legkisebb okra megint kitört. A büszke Kazi vér miatt nem lehetett igazi benső szeretet az apa és a fiú között.

Sándor a másodszeri sértés után azonnal kiment a szobából, amit nagyon helyesen tett, mert az öreg Kazi kész lett volna bántalmazni fiát ha el nem vonul. S ki tudja, miféle dráma lett volna a dologból.

A fiú nem kereste föl szobáját sem, hanem egyenest az udvarra lépett és egyet füttyentett. A jelre hozzá loholtak a komondorok. Csupán annyit szólt nekik:

– Subri, te velem jössz!

Aztán kilépett a kapun. Kint sötét volt már, de azért észrevette, hogy valamennyi kutya követi. Rájuk szólt:

– Mondtam már, hogy Subri jön velem! Hárman takarodjatok vissza!

Kis vártatva utána tette:

– Ki őrizné a méltóságos úr kamarás kulcsát, ha ti is eljönnétek?

A három komondor visszacompolygott. Sándor pedig nekivágott a sötétségnek, de még hallani lehetett, hogyan okolja meg cselekedetét a kísérelője előtt:

– Subri! Nekünk jó lesz odébb állani, mert mindkettőnknek veszett hírünk van! (A „... szava”(?) című készülő regényből.)